

ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI

KHOA VĂN HOÁ DU LỊCH

*****

Du lịch lễ hội Chùa Hương

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Giảng viên hướng dẫn : PGS.TS. Nguyễn Văn Cần
Sinh viên thực hiện : Trần Thị Thùy Dung
Lớp : VHDL14C
Niên khóa : 2006 - 2010

Hà Nội, 06/ 2010

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	6
1. Lý do chọn đề tài	6
2. Mục đích nghiên cứu	7
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
4. Phương pháp nghiên cứu	8
5. Bố cục của đề tài	9
Chương 1	10
TỔNG QUAN VỀ DU LỊCH LỄ HỘI CHÙA HƯƠNG	10
1.1. Một số khái niệm cơ bản	10
1.1.1. Lễ hội	10
1.1.2. Lễ hội du lịch	12
1.2. Khái lược về lịch sử và giá trị của Chùa Hương	13
1.2.1 Lịch sử hình thành Chùa Hương	13
1.2.2 Các giá trị nổi bật của Chùa Hương	15
<i>1.2.2.1. Giá trị tự nhiên, không gian, cảnh quan, môi trường</i>	15
<i>1.2.2.2. Giá trị lịch sử - huyền thoại</i>	18
<i>1.2.2.3. Giá trị tâm linh - tinh thần</i>	20
<i>1.2.2.4. Giá trị kiến trúc, nghệ thuật</i>	22
1.3.1. Chèo thuyền	23
1.3.2. Leo núi	24
1.3.3. Hát chèo, hát vãn	25
1.3.4. Ngắm cảnh	26
1.3.5 Tín ngưỡng - tâm linh	27

Chương 2	29
THỰC TRẠNG HOẠT ĐỘNG DU LỊCH LỄ HỘI CHÙA HƯƠNG ..	29
2.1. Cơ sở vật chất phục vụ du lịch	29
2.1.1. Cơ sở vật chất xã hội	29
2.1.1.1. <i>Hệ thống giao thông</i>	29
2.1.1.2. <i>Hệ thống điện nước</i>	32
2.1.2. Cơ sở kỹ thuật du lịch	33
2.1.2.1. <i>Hệ thống khách sạn, nhà hàng</i>	33
2.1.2.2. <i>Hệ thống cáp treo</i>	34
2.1.3. Nguồn nhân lực phục vụ du lịch	35
2.1.4. Sản phẩm du lịch tại Chùa Hương	36
2.1.4.1. <i>Sản phẩm vật thể</i>	36
2.1.4.2. <i>Sản phẩm phi vật thể</i>	36
2.2. Hoạt động tín ngưỡng tại lễ hội chùa Hương	39
2.3. Khách du lịch và doanh thu của lễ hội chùa Hương	40
2.3.1. <i>Về số lượng khách du lịch</i>	41
2.3.2. <i>Doanh thu từ hoạt động du lịch</i>	43
2.4. Công tác quản lý tại Chùa Hương	44
2.5. Nhận xét về thực trạng hoạt động du lịch	47
2.5.1. <i>Ưu điểm</i>	47
2.5.2. <i>Hạn chế</i>	50
Chương 3	54
GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH LỄ HỘI CHÙA HƯƠNG	54
3.1. Quan điểm và mục tiêu phát triển du lịch lễ hội Chùa Hương ...	54
3.1.1. <i>Quan điểm phát triển</i>	54

3.1.2. Mục tiêu phát triển	55
3.2. Giải pháp phát triển	57
3.2.1. Đầu tư xây dựng vào kết cấu hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch ở địa phương.....	57
3.2.2. Đào tạo và nâng cao nhận thức của người dân	58
3.2.3. Bảo vệ và tôn tạo nguồn tài nguyên du lịch.....	59
3.2.4. Xây dựng chiến lược sản phẩm du lịch	61
3.2.5. Quảng bá du lịch lễ hội Chùa Hương.....	62
3.2.6. Phát triển du lịch có sự tham gia của cộng đồng cư dân địa phương	65
3.2.7. Công nghệ thu hút vốn đầu tư trong và ngoài nước.....	67
KẾT LUẬN	69
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	71
PHỤ LỤC	73

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Ngày nay, du lịch đang trở thành một nhu cầu không thể thiếu trong đời sống tinh thần của nhiều người, đồng thời các dịch vụ du lịch được coi là ngành công nghiệp không khói của hầu hết các quốc gia trên thế giới. Du lịch là một trong những ngành kinh tế tăng trưởng nhanh nhất trên thế giới hiện nay, góp phần tạo việc làm, tăng nguồn thu, xoá đói giảm nghèo, cải thiện cơ sở hạ tầng kỹ thuật, nâng cấp các di sản văn hoá, khuyến khích phát triển kinh tế - xã hội, giao lưu văn hoá và tăng cường hiểu biết lẫn nhau giữa các khu vực, các quốc gia, thông qua đó góp phần bảo vệ và giữ gìn hoà bình thế giới.

Ở Việt Nam, sự phát triển nhanh chóng của du lịch thời gian qua đã góp phần tích cực vào phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và nhiều địa phương. Hoạt động du lịch đã có những tác động góp phần làm tăng tính đa dạng sinh học, bảo tồn cảnh quan, thúc đẩy các hoạt động bảo vệ di tích lịch sử, di sản văn hoá, hoạt động của các làng nghề truyền thống... Đồng thời góp phần tăng trưởng kinh tế (chuyển dịch cơ cấu kinh tế, xuất khẩu tại chỗ), tạo thêm việc làm, tăng thu nhập cho một bộ phận cộng đồng dân cư địa phương, góp phần cải thiện điều kiện về hạ tầng và dịch vụ xã hội cho địa phương (y tế, thông tin, vui chơi giải trí) kèm theo các hoạt động phát triển du lịch.

Nhận thức được tầm quan trọng của ngành du lịch đối với sự phát triển kinh tế - xã hội, trong “Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam 2001 – 2010”, ban hành ngày 22/07/2002, Đảng và Nhà nước đã xác định: “...Phát triển du lịch trở thành một ngành kinh tế mũi nhọn trên cơ sở khai thác có hiệu quả lợi thế về điều kiện tự nhiên, sinh thái, truyền thống văn hoá lịch

sử, huy động tối đa nguồn lực trong nước và tranh thủ sự hợp tác, hỗ trợ quốc tế, góp phần thực hiện công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Từng bước đưa nước ta trở thành một trung tâm du lịch có tầm cỡ của khu vực, phấn đấu sau năm 2010 du lịch Việt Nam được xếp vào nhóm quốc gia có ngành du lịch phát triển trong khu vực...”

Hà Nội là thủ đô, trung tâm phát triển kinh tế, chính trị, văn hóa của cả nước, là thành phố có tiềm năng du lịch to lớn. Kể từ khi địa giới hành chính của Hà Nội được mở rộng, nhiều điểm di tích lịch sử văn hóa và danh thắng của Hà Tây về với Hà Nội, nguồn tài nguyên du lịch của Hà Nội càng trở nên phong phú dồi dào.

Hiện tại Hà Nội có rất nhiều điểm du lịch đang được thành phố tập trung đầu tư, khai thác phục vụ phát triển du lịch. Trong đó phải kể đến Chùa Hương, là một quần thể di tích danh thắng nổi tiếng và là lễ hội lớn nhất Việt Nam hiện nay. Hàng năm, lễ hội du lịch này thu hút rất đông lượng khách về tham quan chiêm bái đem lại doanh thu khá lớn, góp phần tạo việc làm cho cư dân, thay đổi bộ mặt đời sống kinh tế - xã hội của địa phương. Trong tương lai, lễ hội Chùa Hương sẽ ngày càng được quan tâm đầu tư phát triển

Nhận thấy việc nêu bật những giá trị của Chùa Hương, chỉ ra thực trạng của hoạt động du lịch lễ hội Chùa Hương để từ đó vạch ra những giải pháp, chiến lược phát triển du lịch lễ hội Chùa Hương là vô cùng quan trọng cho nên em đã quyết định chọn đề tài: **“Du lịch lễ hội Chùa Hương”** làm đề tài khóa luận của mình.

2. Mục đích nghiên cứu

Qua việc nghiên cứu đề tài, tác giả sẽ làm nêu bật được những giá trị của thắng cảnh Chùa Hương, vị thế của nó trong sự phát triển của du lịch

Hà Nội. Đồng thời chỉ ra những thực trạng của lễ hội chùa Hương hiện nay. Trên cơ sở đó đề xuất những giải pháp để nâng cao hiệu quả du lịch lễ hội Chùa Hương nhằm góp phần quảng bá hình ảnh Chùa Hương – một lễ hội lớn, danh thắng đẹp, hấp dẫn ở Việt Nam.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là khu du lịch danh thắng lễ hội Chùa Hương - một trong những danh thắng, lễ hội nổi tiếng của Việt Nam.

Phạm vi nghiên cứu của đề tài là toàn bộ không gian, cảnh quan tín ngưỡng và hoạt động du lịch của lễ hội Chùa Hương thuộc địa bàn xã Hương Sơn – Huyện Mỹ Đức – Thành phố Hà Nội trong những năm gần đây.

4. Phương pháp nghiên cứu

Để hoàn thành đề tài, tác giả đã sử dụng một số phương pháp nghiên cứu như sau:

➤ Phương pháp sưu tầm tư liệu:

Sưu tầm tài liệu từ Ban Quản Lý khu Di tích danh thắng lễ hội Chùa Hương, UBND xã Hương Sơn và các nguồn sách, tài liệu tham khảo khác.

➤ Phương pháp khảo sát thực tế

Để hoàn thành đề tài này, tác giả đã nhiều lần thực hiện việc khảo sát thực tế tại Chùa Hương, cụ thể như: Gặp Ban quản lý, Ban tổ chức lễ hội Chùa Hương để được cung cấp tài liệu có liên quan, phỏng vấn khách du lịch Chùa Hương, đóng vai trò là du khách để có những đánh giá nhận định khách quan về thực trạng hoạt động du lịch của Chùa Hương,...

➤ Phương pháp phân tích tư liệu và tổng hợp kết quả

Từ những tư liệu được cung cấp từ các nguồn trên, tác giả đã đưa ra những phân tích và tổng hợp để có được kết quả đánh giá chung nhất về thực trạng hoạt động du lịch của lễ hội để từ đó đưa ra những giải pháp phát triển du lịch lễ hội Chùa Hương.

➤ Phương pháp thống kê, so sánh, đối chiếu.

Từ các số liệu được cung cấp, tác giả đã có sự thống kê, tổng hợp so sánh về thực trạng hoạt động du lịch lễ hội Chùa Hương qua các năm. Ngoài ra đề tài còn có sự so sánh lễ hội Chùa Hương với một số lễ hội, di tích, danh thắng khác như Yên Tử (Quảng Ninh), Đền Trần (Nam Định),...

5. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và danh mục tài liệu tham khảo thì đề tài được chia thành 3 chương chính:

Chương 1: Tổng quan về du lịch lễ hội Chùa Hương

Chương 2: Thực trạng hoạt động của du lịch lễ hội Chùa Hương.

Chương 3: Giải pháp phát triển du lịch lễ hội Chùa Hương.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Minh Anh – Hải Yến – Mai Ký. 25 lễ hội đặc sắc ở Việt Nam, Nxb Hồng Đức.
2. Trương Quốc Bình. *Hương Sơn - Di sản thiên nhiên và văn hóa*, Tạp chí du lịch số 2 - 1998.
3. Vũ Thế Bình (chủ biên). *Non nước Việt Nam*, Tổng cục du lịch Việt Nam - Trung tâm công nghệ thông tin du lịch, Hà Nội 2007.
4. Phạm Trọng Điền (Phiên Dịch). *Đại Nam nhất thống chí*, Nxb Khoa Học Xã Hội, 1971.
5. Phạm Đức Hiếu. *Chùa Hương Tích cảnh quan và tín ngưỡng*, Nxb Văn Hóa Thông Tin, 2008.
6. Đinh Gia Khánh. *Lễ hội truyền thống trong đời sống xã hội hiện đại*, Nxb Khoa Học Xã Hội Hà Nội, 1993.
7. Thanh Lâm - Bút Huê. *Trẩy hội Chùa Hương*, Nxb Văn Hóa Dân Tộc, 1996.
8. Vũ Tự Lập *Địa lý tự nhiên Việt Nam*, Nxb Đại học Sư Phạm Hà Nội, 1995.
9. Phạm Trung Lương (chủ biên). *Tài nguyên và môi trường du lịch Việt Nam*, Nxb Giáo Dục, 2002.
10. Trần Nhoãn. *Tổng quan du lịch*, Nxb Đại Học Văn Hóa Hà Nội, 2005.
11. Dương Văn Sáu. *Lễ hội Việt Nam trong sự phát triển du lịch*, Nxb Đại học Văn Hóa Hà Nội, 2004.
12. Nguyễn Đức Siêu - Nguyễn Vĩnh Phúc - Phan Khanh - Phạm Mai Hùng. *Việt Nam di tích và thắng cảnh*, Nxb Đà Nẵng, 1991.
13. Thích Viên Thành. *Chùa Hương ngày nay*, Nxb Khoa Học Xã Hội Hà Nội, 1996.

14. Tôn Nữ Quỳnh Trân. *Lịch sử Việt Nam - giới thiệu tổng quan giáo trình dành cho ngành du lịch*, Nxb Trẻ, 1997.
15. Trần Lê Văn. *Hương Sơn một vùng danh thắng lịch sử*, Nxb Giáo Dục, 2001.
16. Hồ Sỹ Vịnh - Phượng Vũ. *Lễ hội cổ truyền Hà Tây*, Sở văn hóa Hà Tây 2005.
17. Trần Quốc Vượng. *Theo dòng lịch sử*, Nxb Văn Hóa Thông Tin, 1996.
18. Trần Quốc Vượng. *Việt Nam di tích và cảnh đẹp*, Nxb Văn Hóa Hà Nội, 1976.
19. *Toàn cảnh Việt Nam (Vietnam Discovery)*, Nxb Thống Kê, 1997.
20. Các trang web như:
  - www.Vietnamtourism.com.vn
  - www.webdulich.com
  - www.lehoichuahuong.vn
  - www.dulichviet.com
  - www.simplevietnam.com
  - www.daitangkinhvietnam.org
  - www.hataytourism.com